

НАУКОВА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ КОДИФІКАЦІЇ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ТА ЇХ СИСТЕМИ

У статті розкрито поняття суб'єктів кодифікації трудового законодавства. Також надано визначення терміна «система суб'єктів кодифікації трудового законодавства».

Ключові слова: суб'єкт, кодифікація, трудове законодавство, система суб'єктів, праця.

В статті раскрыто понятие субъектов кодификации трудового законодательства. Также дано определение термина «система субъектов кодификации трудового законодательства».

Ключевые слова: субъект, кодификация, трудовое законодательство, система субъектов, труд.

The article deals with the concept of subjects of codification of labor legislation. Also provided definition of the term “system of subjects of codification of labor legislation”.

Key words: subject, codification, labor law, system of subjects, work.

Вступ. Аналіз наукових джерел, а також нормативно-правової бази свідчить про те, що є необхідність надання визначення терміна «суб'єкт кодифікації», а також визначення терміна «система суб'єктів кодифікації трудового законодавства». Безспірно, що оскільки немає чітких положень, які б урегулювали статус суб'єктів кодифікації трудового законодавства як на науковому, так і на законодавчому рівні, то є необхідність дослідження цього питання, а також унесення відповідних пропозицій до законодавства.

Актуальність теми зумовлена тим, що на законодавчому рівні відсутнє чітке визначення кола суб'єктів, які можуть брати участь у процесі кодифікації. Саме тому постає проблема допуску заінтересованих осіб до здійснення кодифікації трудового законодавства, а також урахування інтересів осіб, на яких вплине прийняття такого нормативно-правового акта. Окрім того, є нагальна потреба у визначенні кола суб'єктів, які можуть брати участь у процесі кодифікації трудового законодавства, а також висловленні пропозицій про доцільність створення спеціальних формувань, основним завданням яких буде реформування трудового законодавства. Необхідно також визначити, що саме об'єднує певне коло суб'єктів в окремо функціонуючу систему.

Дослідженню питань суб'єктів кодифікації трудового законодавства присвячені праці В. Венедиктова, О. Григораш, М. Іншина, Л. Лазор, В. Лазор, О. Музичука, О. Процевського, П. Пилипенка, С. Прилипка, В. Ротаня, Н. Хуторян, Г. Чанишевої, О. Ярошенка й інших. Проте аналіз наукових джерел дає підстави стверджувати про недостатнє вивчення зазначених нами питань.

Постановка завдання. Метою статті є наукова інтерпретація суб'єктів кодифікації трудового законодавства та їх системи.

Результати дослідження. У тлумачному словнику з української мови термін «суб'єкт» уживається в декількох значеннях: 1) істота, здатна до пізнання навколишнього світу, об'єктивної дійсності й до цілеспрямованої діяльності; 2) особа, група осіб, організація; 3) особа або організація як носій певних прав і обов'язків [1, с. 814].

Аналіз наукових джерел дає підстави говорити про відсутність визначення суб'єкта кодифікації трудового законодавства. Для того, щоб надати визначення суб'єкта кодифікації, ми пропонуємо проаналізувати поняття «суб'єкт правовідносин», оскільки суб'єкт кодифікації є учасником правовідносин із кодифікації законодавства. У теорії права є велика кількість підходів

до розуміння поняття «суб'єкт правовідносин». С. Алексєєв визначає суб'єктів правовідносин як індивідів або організації, які є носіями певних прав та обов'язків і які на підставі юридичних норм можуть бути учасниками суспільних відносин [2]. В. Кириченко під суб'єктом права розуміє учасника правовідносин, який наділений певним обсягом суб'єктивних прав, а також здатний виконувати юридичні обов'язки [3]. І. Погребний дає таке визначення суб'єктів правовідносин: визнані державою за допомогою юридичних норм носії суб'єктивних прав і юридичних обов'язків, юридичної відповідальності, а також повноважень у конкретних правовідносинах [4]. Проаналізувавши значення поняття «суб'єкт», а також визначення терміна «кодифікація», ми пропонуємо своє визначення суб'єкта кодифікації трудового законодавства. При цьому ми вважаємо, що суб'єкт кодифікації є учасником відносин кодифікації, і тому обсяг прав, якими він наділяється, а також обсяг обов'язків, які на нього покладаються, пов'язані саме з процесом систематизації трудового законодавства. Отже, під суб'єктом кодифікації трудового законодавства ми пропонуємо розуміти учасників правовідносин із кодифікації трудового законодавства, як окремих індивідів, так і колективних суб'єктів або групи осіб, які наділені обсягом певних прав, а також колом відповідних обов'язків, що дають їм змогу брати участь у процесі здійснення систематизації трудового законодавства як в обов'язковому порядку, установленому відповідними нормативно-правовими актами, так і в добровільному.

На підставі вищезазначеного можна виділити такі ознаки суб'єктів кодифікації трудового законодавства: 1) вони є учасниками особливого виду правовідносин – правовідносин із кодифікації трудового законодавства; 2) наділяються певними правами, а також обов'язками, які дають їм змогу бути учасниками процесу систематизації трудового законодавства; 3) можуть бути як обов'язковими учасниками процесу систематизації трудового законодавства (наприклад, Верховна Рада України, комітети Верховної Ради України), так і добровільними учасниками (наприклад, наукові установи, вищі навчальні заклади тощо).

Серед учених відсутній єдиний підхід до визначення поняття «правовий статус». Численні наукові дослідження були спрямовані саме на визначення елементів правового статусу суб'єкта. Так, у правничій літературі правовий статус суб'єкта, як правило, визначається через систему закріплених у нормативних актах прав і обов'язків (повноважень), а також його відповідальності. Відносно решти елементів думки вчених різняться, що насамперед залежить від того, розглядається статус фізичної чи юридичної особи, одноосібного чи колегіального суб'єкта [5, с. 320].

У перекладі з латини слово «статус» означає положення, стан чого-небудь або будь-кого: «статус людини», «статус особи», «статус громадянина», «статус органу» тощо [6, с. 578]. У тлумачних словниках статус визначається так: 1) правове становище осіб або організацій, установ тощо; 2) становище індивіда чи групи осіб щодо інших індивідів або груп у соціальній системі; 3) установлене нормами права положення його суб'єктів, сукупність їхніх прав і обов'язків [7, с. 572]. Слово «становище» також має декілька значень: 1) ті чи інші обставини, умови, в яких хто-небудь, що-небудь перебуває; 2) умови існування кого-небудь; 3) сукупність суспільно-політичних відносин, обстановка суспільного життя; 4) місце, роль у суспільстві, у соціальному чи професійному середовищі; 5) важлива роль, помітне місце кого-небудь [1, с. 648]. Отже, аналіз буквального змісту терміна «статус» дає змогу стверджувати, що в межах дослідження питання статусу суб'єктів кодифікації трудового законодавства нам необхідно дослідити умови існування суб'єктів кодифікації трудового законодавства, які забезпечуються на законодавчому рівні; установити статус таких суб'єктів.

У теорії права відсутній єдиний підхід до визначення правового статусу. Так, Н. Оніщенко визначає правовий статус через систему встановлених законодавством, а також гарантованих державою прав, свобод і обов'язків учасників суспільних відносин [8]. А. Малько підходить до розуміння сутності поняття «правовий статус» з іншого боку. Учений зазначає, що правовий статус – це комплексна категорія, що відображає відносини всіх учасників суспільних відносин, особи й суспільства, громадянина й держави, а також соціальні зв'язки [9, с. 397]. А. Панчишин, здійснивши аналіз думок різних учених, надав таке визначення правового статусу: це багатоаспектна, комплексна, універсальна категорія з чіткою структурою, яка визначає характер взаємодії учасників суспільних відносин один з одним, установлює місце суб'єкта в системі правовідносин шляхом визначення кола прав і обов'язків, а також гарантій їх реалізації [10, с. 95].

З усього вищенаведеного можна зробити висновок, що правовий статус є доволі складною категорією, яка має складну внутрішню будову, тобто включає велику кількість елементів, що й визначають рівень взаємовідносин суб'єктів, які є учасниками суспільних відносин, між собою, а також спрямованість їхньої діяльності й загальне функціональне призначення.

Аналіз наведених визначень дає підстави стверджувати, що суб'єктами кодифікації можуть бути лише суб'єкти, які наділені обсягом відповідних прав, а також колом відповідних обов'язків на законодавчому рівні. Тобто це означає, що коло суб'єктів кодифікації звужується лише до суб'єктів, які здійснюють офіційну кодифікацію, тобто кодифікацію, яка тягне за собою настання відповідних правових результатів (прийняття відповідного систематизованого нормативно-правового акта).

Дослідження наукових матеріалів свідчить про наявність різноманітних поглядів щодо поняття системи суб'єктів кодифікації трудового законодавства, а також складу системи суб'єктів кодифікації трудового законодавства на нормативно-правовому рівні. На думку Є. Гетьмана, така позиція законодавця негативно впливає на сам процес кодифікації, оскільки чітко не окреслюється коло вповноважених державою органів, діяльність яких спрямована на впорядкування чинного законодавства [11, с. 32].

Для того, щоб визначити сутність поняття «система суб'єктів кодифікації трудового законодавства», необхідно визначити, що собою являє поняття «система». У тлумачному словнику української мови термін «система» вживається в багатьох значеннях, зокрема таких: 1) порядок, зумовлений правильним, планомірним розташуванням і взаємним зв'язком частин чого-небудь; 2) класифікація; 3) форма організації, будова чого-небудь (державних, політичних, господарських одиниць, установ); 4) сукупність яких-небудь елементів, одиниць, частин, об'єднаних за спільною ознакою, призначенням; 5) сукупність принципів, які є основою певного вчення; 6) будова, структура, що становить єдність закономірно розташованих і функціонуючих частин [1, с. 203–204]. Деякі автори пропонують поділити підходи до визначення поняття «система» на три групи. Перша група визначає систему через поняття системного підходу (елементи, відносини, зв'язки, цілі, цілісність). У другій групі системи розглядаються з позиції теорії регулювання через поняття «вхід», «вихід», «переробка інформації», «закон поведінки», «керування». У третій групі система визначається як деякий клас математичних моделей. Науковці також зазначають, що найбільш «прикладним» і в той же час досить простим і загальним є таке визначення з першої групи: система – це сукупність елементів, певним чином пов'язаних і взаємодіючих між собою для виконання заданих цільових функцій. При цьому під цільовою функцією мається на увазі якась (можливо, умовна) зовнішня стосовно системи ситуація, до реалізації якої прагне система. Часто поняття цільової функції поєднується з поняттям «призначення» [12, с. 11].

У літературі відсутнє визначення поняття «система суб'єктів кодифікації трудового законодавства». Тому можна резюмувати, що система суб'єктів кодифікації трудового законодавства – це відповідне утворення, яке складається із суб'єктів, які тим чи іншим чином можуть впливати на процес систематизації всіх нормативно-правових актів трудового права. Видається, що для функціонування зазначеної системи нам необхідно встановити зв'язок між її складовими елементами. Такий взаємозв'язок може бути встановлений або за допомогою виділення спільних ознак суб'єктів, які входять до системи суб'єктів кодифікації трудового законодавства, або шляхом установаження закономірностей, які зумовлюють певне розташування та функціонування таких суб'єктів усередині системи.

Висновки. Виходячи з усього зазначеного вище, ми пропонуємо власне визначення системи суб'єктів кодифікації трудового законодавства. Отже, система суб'єктів кодифікації трудового законодавства – це сукупність осіб і груп осіб, які об'єднані спільною метою, а також наділені певним обсягом прав і обов'язків, що дають можливість брати участь у процесі систематизації трудового законодавства й відрізняються адміністративно-правовим статусом, який зумовлює певні закономірності їх розташування та функціонування відносно одне одного.

Список використаних джерел:

1. Словник української мови в 11 томах. За ред. І. Білодіда, А. Бурячок та ін. Т. 9. – К. : Наукова думка, 1975. – 917 с.
2. Алексеев С. Теория государства и права / С. Алексеев [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravoznavec.com.ua/books/7/467/17/#chapter>.
3. Кириченко В. Теория держави і права / В. Кириченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/12120124/pravo/subyehti_pravovidnosin.
4. Погребной И. Теория права. Учебное пособие / И. Погребной. – Х., 2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravoznavec.com.ua/books/230/17320/17/#chapter>.
5. Музичук О. Уточнення сутності категорії «правовий статус» суб'єкта адміністративно-правових відносин та його елементного складу / О. Музичук // Форум права. – 2008. – № 1 – С. 316–321.

6. Большой юридический словарь / В. Додонов и др. ; под ред. А. Сухарева и др. – М. : ИНФРА-М, 1998. – 790 с.
7. Тлумачний словник української мови / Укл.: Т. Ковальова, Л. Коврига. – Харків : Синтекс, 2005. – 672 с.
8. Оніщенко Н. Теорія держави і права. Академічний курс : [підручник] / Н. Оніщенко, О. Зайчук. – Київ : Юрінком Інтер, 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ebk.net.ua/Book/law/zauchuk_tdp/part2/402.htm.
9. Малько А. Теория государства и права : [учебник] / А. Малько, Н. Матузов. – Москва : Юристъ, 1996. – 672 с.
10. Панчишин А. Поняття, ознаки та структура категорії «правовий статус» / А. Панчишин // Часопис київського університету права. – 2010. – № 2. – С. 95–98.
11. Гетьман С. Предмет, об'єкт і суб'єкти кодифікації законодавства України / С. Гетьман // Вісник Академії правових наук України. – 2011. – № 3(66). – С. 28–35.
12. Коваленко І. Вступ до системного аналізу : [навчальний посібник] / І. Коваленко, П. Бідюк, О. Гожий. – Миколаїв : МДГУ ім. Петра Могили, 2004. – 148 с.

УДК 349.3

МАЛОЖОН О.І.

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ І РОЗВИТКУ ЖИТЛОВОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

У статті розглянуто історичні аспекти трансформації житла від індивідуального володіння до становлення системи муніципального та державного управління ним. Означено, що ефективне управління житловим фондом передбачає посилення нормативно-правової бази щодо відповідальності власників чи уповноважених ними органів за стан і облаштування будинків.

Ключові слова: житло, управління власністю, житлово-комунальне господарство.

В статье рассматриваются исторические аспекты трансформации жилья от индивидуального владения до становления системы муниципального и государственного управления им. Отмечено, что эффективное управление жилищным фондом предусматривает усиление нормативно-правовой базы относительно ответственности собственников или уполномоченных ими органов за состояние и обустройство домов.

Ключевые слова: жилье, управление собственностью, жилищно-коммунальное хозяйство.

In the article the historical aspects of transformation of accommodation are considered from individual possession to becoming of the system of municipal and state management by him. Marked, that an effective management a housing fund envisages strengthening of normatively-legal base in relation to responsibility of proprietors or authorized agents by them organs for the state and arrangement of houses.

Key words: accommodation, property management, housing and communal services.

Вступ. Житло в житті кожної людини в будь-яку історичну епоху було важливим елементом життєдіяльності, адже забезпечувало задоволення фізіологічних потреб у захисті від небезпечного навколишнього середовища. Житло також було статусним об'єктом: сильніший і

© МАЛОЖОН О.І. – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри правознавства (Київський національний університет культури і мистецтв)